

Josip Grošelj in njegova skulptura *Marija* – nova pridobitev Loškega muzeja Škofja Loka

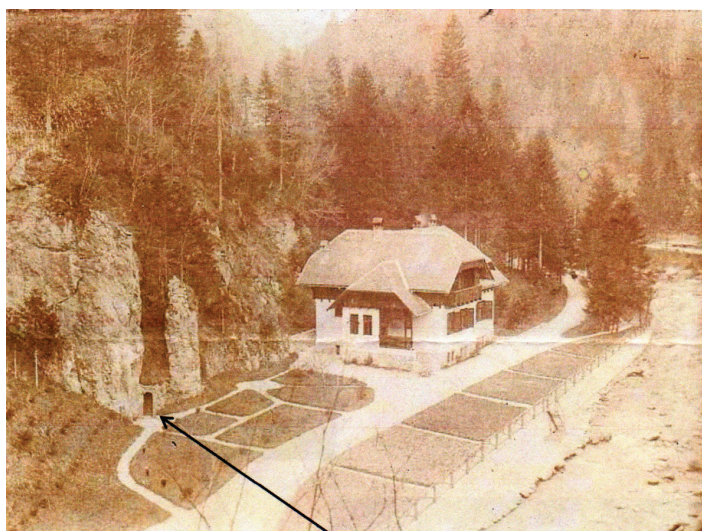
Loški muzej Škofja Loka je v letu 2018 postal bogatejši za novo pridobitev, umetniško delo, ki večplastno dopolnjuje njegovo umetnostno-zgodovinsko zbirko. Razkriva kar tri zanimive, na videz različne, a med seboj tesno prepletene zgodbe, ki so povezane tudi s Škofjo Loko in njeno širšo okolico, z njeno polpreteklo zgodovino in ljudmi. Vse tri nam odstirajo pomenljive povezave med posameznimi znanimi ali manj znanimi zgodovinskimi fragmenti, o katerih govorijo tudi zbirke Loškega muzeja Škofja Loka in zaradi česar je delo še toliko bolj vredno pozornosti.

To je skulptura *Marija*, delo **Josipa Grošlja** (1854, Selca–1941, Selca), slovenskega podobarja, rezbarja in restavratorja.

Nastanek skulpture *Marija*, ki jo je Grošelj ustvaril po naročilu Franca Heinriharja, znanega lesnega industrialca, trgovca, lastnika termoelektrarne in prvega lesnega podjetja v Škofji Loki, za njegovo ženo Marijo, spremlja nenavadna zgodba. Po pripovedovanju njune vnukinje Margarete Mlinar Heinrihar je bila Marija izjemno verna oseba. Sprva je celo želela oditi v samostan, vendar so jo kapucini prepričali, da bo več naredila za svet, če se bo poročila in bila dobra žena. Tako si je premislila in se kasneje poročila, toda še vedno je nerada šla kamorkoli, kjer ni bila v bližini kakšna cerkev. Tudi v počitniško hišo, ki sta jo z možem Francem imela v soteski reke Kokre, ne. Vse, dokler ni dal mož, posebej zanj, v bližino hiše postaviti nenavadno kapelico. V živo skalo je dal vklesati jamo in vanjo postaviti kip Marije, ki ga je, prav za to kapelico in kot darilo ženi, naročil pri kiparju Grošlju. Kapelico je dal nato blagosloviti in Marija je odlej sotesko Kokre pogostejše obiskovala.



Družina Heinrihar. Prva vrsta levo: Franc Heinrihar (naročnik kipa), desno: Marija Heinrihar; druga vrsta, druga z desne: Francka, njuna hči, poročena z Gojmirjem Antonom Kosom.
(vir: osebni arhiv Margarete Mlinar Heinrihar)



Počitniška hiša družine Heinrihar in kapelica v živi skali, soteska reke Kokre, 1922.
(vir: osebni arhiv Margarete Mlinar Heinrihar)



Poroka Francke Heinrihar in Gojmira Antona Kosa pred kapelico v Kokri, (5. 8. 1923).

(vir: osebni arhiv Margarete Mlinar Heinrihar)

Iste leta, kot je nastal kip, se je pred kapelico zgodila še ena zanimiva zgodba, in sicer poroka Francke Heinrihar, hčere Marije in Franca, s slikarjem Gojmirjem Antonom Kosom (1896–1970). Kos je eden najvidnejših predstavnikov slovenskega zgodnjega modernizma. Slikarstvo je študiral na Umetnostni akademiji na Dunaju in bil kasneje profesor na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. V slovensko umetnost je vpeljal načela abstraktnega modernizma in bil tudi priljubljen portretist. Tudi on je bil povezan s Škofjo Loko – od tod izhaja njegov oče, priznani slovenski zgodovinar Milko Kos. Nekaj slikarjevih del hrani tudi Loški muzej Škofja Loka in so na ogled v stalni zbirki slovenske umetnosti 20. stoletja, na hodniku prvega nadstropja.

Posebna pozornost pa velja prav avtorju skulpture kiparju Josipu Grošlju (1854–1941). Čeprav je bil v javnosti dolgo časa prezrt ustvarjalec, je v okolici Škofje Loke, Selški dolini in tudi širše po Gorenjski ustvaril številna dela, ki danes pričajo o njegovi predanosti ustvarjanju. Glede na podatke, ki jih je o njem kasneje zbral publicist Anton Sedej, je svoje prve kiparske izkušnje pridobil pri znanem podobarju Štefanu Šubicu v Poljanah pri Škofji Loki, ki je opremil mnogo cerkva po Poljanski dolini in izhaja iz znamenite slovenske umetniške rodbine Šubic (najbolj znana sta brata Janez in Jurij Šubic), katerih dela so tudi na ogled v naši zbirki umetnosti 19. in 20. stoletja. Kasneje se je izobraževal na Šoli za umetno obrt v Ljubljani. Grošelj je imel v Selcih tudi svojo podobarsko delavnico. Ustvaril je številne cerkvene oltarje in drugo nabožno plastiko. Med njimi moramo na tem mestu opozoriti na kip *Sv. Janeza Nepomuka*, ki ga hrani Loški muzej Škofja Loka in je – po novem – postavljen v bližini skulpture *Marija*. Avtor ga je izdelal za

Kapucinski most v Škofji Loki, kamor so ga postavili leta 1892. Danes na mostu stoji kopija, original pa hrani muzej.

Grošelj je med drugim restavriral tudi *Zlate dražgoške oltarje*, ki jih prav tako hrani Loški muzej Škofja Loka in so, po daljšem obdobju restavriranja grajske kapele, ponovno na ogled v njej. Tako so zdaj skupaj kar tri umetnine, ki so tako ali drugače povezane z Grošljem, ponujajo pa zaokrožen pogled v njegovo delo kot tudi v njegov čas v Škofji Loki.

Skulptura *Marija* je zasebna donacija vnukinj Franca in Marije Heinrihar, Margarete Mlinar Heinrihar in Polone Komac loškemu muzeju. Do nedavnega je bil zaradi izpostavljenosti zunanjim vplivom v kapelici, kjer je prvotno stal, v precej slabem stanju, pred prihodom v muzej pa sta ga leta 2017 vnukinji v celoti dali obnoviti restavratorju Mateju Turnšku. Turnšek je Mariji povrnil njen nekdanji sijaj in skulptura je zdaj na ogled v grajski kapeli, v neposredni bližini *Zlatih dražgoških oltarjev* in nedaleč od kipa *Sv. Nepomuka*.



Kip *Marije*, stanje pred obnovo leta 2017.
(vir: osebni arhiv Margarete Mlinar
Heinrihar)



Josip Grošelj: *Marija*, beli apnenec,
148 x 45 x 37 cm, 1923.
(vir: arhiv Loški muzej Škofja Loka)